

MEDELANDE

Varför byggdes muren?

Läroplanskoppling
finns på sista sidan

Lärarhandledning

Förstå sammanhanget – Berlinmuren

Längd: 5 min

Ålder: från 13 år

Ämne: historia, samhälls-
kunskap

Språk: svenska, engelska,
franska

Produktionsland:
Frankrike, 2019

Svensk distribution:
Cinebox, 2019

Ansvarig utgivare:
Ann Nordström

Filmnr: EDU0148

Nyckelord

Berlinmuren
okupationszoner
kalla kriget
Perestrojka
Västeuropa • Östeuropa

Natten den 9 november 1989. Tiotusentals tyskar rör sig utmed Berlinmuren som har delat staden i 28 år. Vid elvatiden på kvällen öppnas den första gränsövergången plötsligt och människor kan obehindrat ta sig över. Den här filmen belyser bakgrunden till uppdelningen av Berlin i en västlig och en östlig del och varför man byggde berlinmuren. Vi får se hur människor påverkades av murens uppförande och vad som hände när muren till slut föll.

Referat

Efter andra världskrigets slut delades Berlin in i fyra okupationszoner av de segrande stormakterna - den sovjetiska, amerikanska, franska och brittiska zonen. Men snart skulle det uppstå slitningar mellan USA och Sovjetunionen som resulterade i att Tyskland 1949 delades upp i en västlig och en östlig del. Därmed bildades de nya länderna Västtyskland, med stöd från västmakterna och Östtyskland, med stöd från Sovjetunionen. Nu startade också det som kom att kallas det kalla kriget, där USA och Sovjetunionen båda vill vara den mäktigaste nationen i världen. Kampen står även mellan två olika ideologier. Under 1950-talet flyttade mer än två miljoner människor från Östtyskland till Västtyskland. För att sätta stopp för det uppfördes 1961 muren i Berlin som delade staden i en västlig och östlig del. Människor försökte fly över till andra sidan genom att exempelvis hoppa ut från byggnader och då landa i Väst. I takt med alla flyktförsök stärktes muren och breddades med dubbla murar för att hindra fler att ta sig över. Beväpnade vakter sattes upp i utkikstorn.

1985 blev Michail Gorbatsjov ny ledare för Sovjetunionen. Han lovade att reformera det sovjetiska systemet och införde bland annat perestrojka. Det påverkade även de sovjetiska satellitstaterna som sakta började luckra upp motståndet mot övriga Europa. Under sommaren 1989 öppnade Ungern sin gräns mot väst och lite senare även Tjeckoslovakien. Miljontals människor strömmade över gränsen och trycket ökade på Östtyskland att följa efter. De avvaktade men i november 1989 sade en politiker att gränsen skulle öppnas med omedelbar verkan och människor gav sig direkt ut för att hjälpas åt att riva muren, ta souvenirer från muren som och att begav sig till västra delen.

Arbeta med filmen

Förstå sammanhanget – Berlinmuren

Före filmvisning

- Visa en karta över Europa och repetera hur andra världskriget slutade, gärna genom att eleverna själva får diskutera detta i grupper med en karta framför sig. Vilka länder deltog i andra världskriget? Hur slutade kriget? Vet ni vad som menas med kalla kriget? Vilka länder kom att ingå i östblocket efter kriget?
- Beroende på hur diskussionerna går avgör du som lärare hur mycket mer du behöver berätta. De bör veta var Tyskland, Polen, Ungern och Tjeckoslovakien (Tjeckien/Slovakien) ligger på kartan, och även förstås var Berlin ligger. Begreppet Perestrojka nämns i filmen men förklaras inte så det är bra att göra det för eleverna före visning.

Frågor efter filmvisning

1. Vad hände med Berlin direkt efter andra världskrigets slut?
2. Vad menas med kalla kriget?
3. Varför uppfördes Berlinmuren?
4. Beskriv hur muren såg ut och förändrades under tiden. Varför förändrades den?
5. Vem var Gorbatjov och vilken betydelse hade han för relationen mellan Öst och Väst?
6. Vad hände under sommaren 1989 som utlöste öppnandet av gränsen mellan Östtyskland och Västtyskland?
7. Varför tror du att så många människor ville flytta från Östtyskland till Västtyskland?

8. Vilken betydelse tror du att det fick för de människor som bodde i Östberlin att muren föll?
9. Varför tror du att det var så viktigt för både västmakterna och Sovjetunionen att få en del av Berlin?

Arbete efter filmen

Övning 1

- I filmen nämner de att dagen för Berlinmurens fall är ett av de viktigaste datumen sedan andra världskriget slutade. Resonera kring vilken betydelse den här dagen haft och utgå ifrån bakomliggande orsaker och konsekvenser på både kort och lång sikt. Be eleverna reflektera över situationen som ledde fram till att Berlinmuren föll. Vad hade hänt tidigare? Vilka faktorer blev avgörande? Låt dem sedan resonera kring vilka konsekvenser det fick, både på kort och på lång sikt. Försök att resonera både ur ett individperspektiv och ett samhällsperspektiv och använd gärna modellen nedan:

Övning 2

- Diskutera begreppet "kalla kriget" med eleverna. I vilka situationer har kalla kriget visat sig? På vilka sätt har stormakterna utmanat varandra? Vad menas med järnridån? Be också eleverna fundera över hur det är idag. Finns kalla kriget fortfarande? Hur ser världspolitiken ut idag? Finns det ett annat kallt krig nu? Vilka länder deltar i så fall i det "nya kalla kriget"?

Modell till övning 1

Sök vidare

Förstå sammanhanget – Berlinmuren

Länktips

SO-rummet

[SO-rummets sida om kalla kriget. Här finns artiklar och länkar till filmer och podcasts.](#)

[SO-rummets sida om Berlinmuren. Här finns artiklar och länkar till filmer och podcasts.](#)

Aftonbladet

[Wolfgang Hanssons kolumn i Aftonbladet i samband med 30-års jubiléet av murens fall.](#)

SVT

[På Svt finns fördjupande filmer om Berlinmurens fall och vad som hänt i Berlin efter det.](#)

[På Svt:s öppet arkiv går det att se Rapports sändning från dagen då muren föll.](#)

Världens historia

[Populärvetenskaplig artikel om händelserna kring murens fall.](#)

Läroplanskoppling

Förstå sammanhanget – Berlinmuren

Hela serien "Förstå sammanhanget" passar in i stora delar av syftesbeskrivningen för ämnet historia i årskurs 7-9. Särskilt väl passar följande:

- Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om historiska förhållanden, historiska begrepp och metoder och om hur historia kan användas för olika syften. Den ska också bidra till att eleverna utvecklar historiska kunskaper om likheter och skillnader i människors levnadsvillkor och värderingar.
- Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att tillägna sig en historisk referensram och en fördjupad förståelse för nutiden. De ska också få möjlighet att utveckla en kronologisk överblick över hur kvinnor och män genom tiderna har skapat och förändrat samhällen och kulturer.
- Undervisningen ska vidare bidra till att eleverna utvecklar förståelse för att varje tids människor måste bedömas utifrån sin samtids villkor och värderingar.

Filmen *Förstå sammanhanget – Berlinmuren* passar bra för undervisning i ämnet historia i grundskolan och gymnasiet. Nedan förslag på centralt innehåll från Lgr11 och kursmål från Gy11, se www.skolverket.se.

Historia, åk 7-9, Lgr11

Imperialism och världskrig, cirka 1800–1950

- De båda världskrigen, deras orsaker och följder. Förtryck, folkfördrivningar och folkmord. Förintelsen och Gulag.

Demokratisering, efterkrigstid och globalisering, cirka 1900 till nutid

- Kalla krigets konflikter, Sovjetunionens sönderfall och nya maktförhållanden i världen.

Historia 1a1, 50p, Gy11

Centralt innehåll

- Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen i Sverige och globalt samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, resursfördelning och ökat välbefinnande, teknisk utveckling, internationellt samarbete, mänskliga rättigheter och jämställdhet men också kolonialism, diktaturer, folkmord och konflikter. Långsiktiga historiska perspektiv på förändrade maktförhållanden och olika historiska förklaringar till dem.

